

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

**Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів
з дисципліни «Управління проектами та ризиками»**

для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування
(за видами економічної діяльності)»
(шифр та назва напрямку (спеціальності) підготовки)

Укладач д.е.н., проф. Наумов О.Б.
(науковий ступінь, вчене звання, П.І.Б.
викладача)

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
підприємств
(повна назва кафедри)
Протокол № ____ від «__» ____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____

Київ – 2021

ВСТУП

Дисципліна «Управління проектами та ризиками» викладається для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)».

Вона входить до блоку професійно-орієнтованих дисциплін, що відповідає державному стандарту підготовки фахівця.

Метою викладання дисципліни є знайомство з теоретичними основами ризик-менеджменту, формування у здобувачів необхідних теоретичних знань і практичних навичок з ефективного управління проектами різних спрямувань, адаптації і впровадження проектних рішень у практичну діяльність в умовах кризи, оволодіння практикою застосування методів кількісної оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику, задля конкурентоспроможності здобувачів вищої освіти на глобальному ринку праці у сфері управління організаціями, що дозволить їм зробити позитивний внесок у розвиток суспільства.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчити теоретичні основи управління проектами та ризиками в сучасних умовах діяльності підприємств;
- вивчити основи прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику;
- навчитись виявляти інформаційні загрози; визначати відповідність інформаційної діяльності законам України; планувати та організовувати заходи щодо протидії інформаційним атакам;
- оволодіти основами теорії ризику та практичне її використання в великих економічних системах в умовах невизначеності та ризику, теорії прийняття рішень з урахуванням економічного ризику;
- навчитись ініціювати, розробляти, впроваджувати та оцінювати ефективність реалізації інвестиційно-інноваційних проектів стратегічного розвитку підприємства;
- набути навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;
- оволодіти знаннями методів оцінки ризиків, які дають змогу оцінити рівень конкретного виду ризику за певним напрямком підприємницької діяльності та визначити конкретні шляхи його зниження.

Особливістю викладання дисципліни «Управління проектами та ризиками» є виконання самостійної роботи та розв'язання типових та специфічних задач.

Ситуація, яка склалася в українській економіці, висуває нові вимоги для реалізації, в першу чергу, інноваційної активності. Підприємства розробляють нові види товару з метою диверсифікації виробництва, проводять модернізацію, створюють високі технології, взагалі нові ідеї і продукти все в більшому ступені визначають успіх підприємницької діяльності дають можливість впливати і фінансово стабілізувати виробництво.

Однією з найбільш розвинутих форм підготовки підприємницької концепції в інноваційній сфері є практика складання бізнес-планів. Бізнес-план представляє узагальнений погляд на цілі підприємницької ініціативи, стратегію розвитку ідей в найближчій період, оперативні способи реалізації намірів, баланс потенціалу, ресурсів і джерел їх формування. Для ефективного планування діяльності підприємств фахівець повинен знати систему галузей народного господарства, види економічної діяльності, науку, техніку і виробництво, принципи, методи, аксіоми і стилі планування.

Сучасні умови розвитку підприємництва, формують нові вимоги до підприємств і фахівців, викликають необхідність гнучко реагувати на зміни ринкових ситуацій. Бізнес-планування дозволяє провести вибір і обґрунтування мети розвитку підприємства і підготувати рішення, необхідні для їх безумовного виконання.

Ситуаційні завдання та типові і специфічні задачі вирішуються на основі методик, розроблених викладачам і кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств НАУ.

Окремі завдання та задачі об'єднані у межах модулів. Вивчення дисципліни передбачає виконання самостійної роботи з двох модулів та однієї курсової роботи (яка є третім модулем).

1. Вид самостійної роботи

У процесі навчання студенти виконують завдання, які полягають у вивченні теоретичного матеріалу та виконанні практичних завдань.

2. Тематика, обсяг роботи, вимоги до оформлення

За основними темами курсу згідно з робочою програмою студент повинен вивчити теоретичний матеріал, проаналізувати приклади зі своєї практичної роботи та зробити висновки.

Робота оформлюється у окремому зошиті з указівкою прізвища, ім'я та по-батькові студента і коду навчальної групи.

Всі завдання при необхідності супроводжуються посиланнями на норми сучасного українського законодавства, відповідну методичку дослідження, указівками на підходи до вирішення ситуації.

Домашні роботи захищаються кожним студентом із поясненням ситуації, результатів вирішення завдання, якщо вони мають місце, висновками та рекомендаціями.

3. Форма визначення варіанта завдання

Кожному студенту видається індивідуальне завдання для самостійної роботи. Варіант завдання обирається згідно нумерації студентів у списку групи, що міститься в журналі академічної групи. Номер студента у списку відповідає номеру його варіанту. Коли нумерація питань закінчиться, наступний студент знову повинен обрати перше завдання і так далі.

4. Основні теми курсу та їх зміст

4.1. Тема 1. Управління проектами в системі менеджменту організацій

1. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності
2. Класифікація інвестиційних проектів
3. Етапи реалізації проекту

Рекомендована література [4, с. 4-8; 5, с. 6-14]

4.2. Тема 2. Планування проекту як складова управління проектами

1. Загальні відомості про бізнес-план
2. Структура бізнес-плану

Рекомендована література [4, с. 15-24; 7, с. 48-53]

4.3. Тема 3. Кадрове забезпечення виконання проекту

1. Організаційна структура управління проектом
2. Організація ефективної діяльності команди
3. Маркетинг персоналу
4. Організаційний план

Рекомендована література [7, с. 8-15; 12, с. 18-23]

4.4. Тема 4. Контролювання строків та термінів виконання проекту

1. Інвестиційний план проекту
2. Фінансовий план проекту

Рекомендована література [5, с. 24-27; 7, 46-59]

4.5. Тема 5. Управління якістю виконання проекту

1. Види експертиз інвестиційних проектів
2. Порядок проведення науково-технічної експертизи інвестиційного проекту
3. Супроводження інвестиційного проекту на етапі його реалізації
4. Аналіз чутливості проекту

Рекомендована література [4, с. 23-51; 5, с. 18-26; 10, с. 14-37]

4.6. Тема 6. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику

1. Основні причини виникнення ризику
 2. Класифікація причин ризику
- Рекомендована література [8, с. 25-47]

4.7. Тема 7. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику

1. Якісний аналіз ризику
 2. Кількісний аналіз ризику
- Рекомендована література: [9, с. 14-54]

4.8. Тема 8. Характеристика виробничих, маркетингових, фінансових та інвестиційних ризиків

1. Види ризику цінних паперів
 2. Ризик у фінансовому менеджменті
 3. Банківський ризик
 4. Валютний ризик
 5. Інвестиційний ризик
- Рекомендована література [7, с. 8-15; 12, с. 18-23]

4.9. Тема 9. Управління ризиками в проектах. Методи зниження ризику в різних сферах

1. Ризики підприємства та запобіжні заходи
 2. Гарантії партнерам та інвесторам
- Рекомендована література [5, с. 24-27; 7, 46-59]

5. Питання для самостійного вивчення

1. Основні законодавчі акти, що регулюють діяльність підприємств в Україні. [1, с. 170; 2, с. 646; 3, с. 80]
2. Законодавчі акти регулюючі інвестиційну діяльність в Україні. [1, с. 170; 2, с. 646; 3, с. 80]
3. Порівняння форм бізнес-планів закордонного зразка і прийнятих у вітчизняній практиці: переваги та недоліки. [4, с. 21; 5, с. 19]
4. Трансформація розділів бізнес-планів: об'єднання і деталізація. [4, с. 38-45; 5, с. 18-46]
5. Основні характеристики підприємств різноманітних галузей. [1, с. 170; 7, с. 15-19]
6. Вивчення фінансових аспектів бізнес-плану й альтернатив вкладення капіталу. [10, с. 32-34]
7. Методи дослідження ризиків інвестиційних проектів. [9, с. 32-74]
8. Засоби зниження ризиків інвестиційних проектів. [9, с. 82-93]
9. Техніко-економічні показники, які використовуються в експертизі проектів. [7, с. 101-118]
10. Визначення показників фінансового стану підприємства при проведенні експертизи проекту. [7, с. 101-128]

11. Бізнес-план інвестиційного проекту, його характеристика. [12, с. 28-34]
12. Принципи і послідовність розробки бізнес-плану. [5, с. 4-8]
13. Основні розділи бізнес-плану, їх зміст. [4, с. 10-42; 5, 6-27; 10, с. 14-42; 15, с. 14-27]
14. Найважливіші показники бізнес-плану, їх розрахунки. [15, с. 34-86]
15. Порядок оформлення бізнес-плану інвестиційного проекту. [15, с. 98-107]
16. Принципи оцінки ефективності розробок у бізнес-плані. [7, с. 98-117]
17. Методи оцінки ефективності реальних інвестицій. [7, с. 98-129]
18. Мета та основні напрямки використання бізнес-планів. [4, с. 6-9]
19. Значення маркетингових досліджень в реалізації бізнес-плану підприємницької діяльності. [7, с. 75-104]
20. Види експертиз бізнес-планів і їх характеристика. [15, с. 314-318]
21. Роль оцінки фінансового стану підприємства в розробці і реалізації бізнес-плану проекту. [15, с. 428-457]
22. Основні методи вибору стратегії бізнес-планування. [15, с. 19-32]
23. Оцінка зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства у бізнес-плану інвестиційного проекту. [4, с. 18-32; 15, с. 64-75]

6. Тести для самоконтролю знань студентів

1. В якому розділі бізнес-плану розкриваються складові витрат на здійснення виробничої діяльності:
 - а) виробничий план
 - б) організаційний план
 - в) інвестиційний план
 - г) фінансовий план
2. Який документ поєднує та узагальнює результати оперативної, інвестиційної та фінансової діяльності:
 - а) план надходження інвестицій
 - б) звіт про рух коштів
 - в) календарний план реалізації проекту
 - г) звіт про прибутки та збитки
3. Інноваційні проекти за характером можна поділити на:
 - а) продуктовий, технологічний, соціальний
 - б) виробничий, екологічний, соціальний
 - в) продуктовий, технологічний, екологічний
 - г) виробничий, екологічний, організаційний
4. Який з видів гарантій партнерам та інвесторам найбільш часто вживається в Україні:
 - а) експертні гарантії

- б) страхування
- в) застава майна
- г) гарантії органів влади

5. Який з розділів бізнес-плану можна було б віднести до ключових:

- а) опис підприємства та галузі
- б) інвестиційний план
- в) організаційний план
- г) план маркетингу

Відповіді на тести: 1 а, 2 б, 3 а, 4 в, 5 г,

7. Рекомендована література

- а) базова

1. Закон України “Про підприємства в Україні” від 27 березня 1991 р. № 887- XII.

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р.

3. Підготовка бізнес-плану: Практикум / Л. Г. Агафонов, О. В. Рога. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2000. – 158.

4. Покропивний С. Ф., Соболь С. М., Швиданенко Г. О. Бізнес-план: технологія розробки і обґрунтування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001.

5. Положення про типовий бізнес-план: Затв. наказом Фонду державного майна України від 26.05.94 № 301 // Підприємництво і ринок України. – 1994. – № 11.

6. Финансовый бизнес-план: Учебн. пособие /Под ред. В.М. Попова. М. 2000.

- б) допоміжна

7. Скворцов Н.Н. Как разработать бизнес-план предприятия. – Киев: МБП «Прометей», - 1994.-96 с.

8. Шудра В.Ф., Величко А.Н. Как подготовить бизнес-план. – М.: -1997 г.

9. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент.- Киев: МП «ИТЕМ» ЛТД, - 1995. – 448 с.

10. Липсиц И.В., Носсов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа. Учебно-справочное пособие. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 304 с.

11. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.:ТОВ «Борисфен-М». – 1996. – 326 с.

12. Шилов Э.И., Кухленко О.В., Гойко А.Ф., Данько М.С., Зароко П.П., Погорельцев В.Н., Зельцер Б.Р. Методы оценки эффективности и

привлекательности инвестиционных проектов (Методические рекомендации), - К: КГТУСА, 2000. – 91 с.

13. Методичні вказівки по оцінці ефективності інвестиційних проектів і їх фінансування. – М.: Информэлектро, 1990, - 117 с.

14. Е. Г. Ойхман, Э. В. Попов. Реинжиниринг бизнеса. М.: Финансы и статистика, 1997.

15. С. О. Календжан. Как составить бизнес-план. М.: Дело, 1997.

16. В. Ю. Попов Бизнес-планирование. М.: Финансы и статистика, 2000.-669 с.

17. В. П. Буров. Бизнес-план.-М.: 1997.